

כי נר מצווה ותורה אור
הרה"ג רבי אברהם לוגאסי שליט"א

משנת חכמים
מתורתם של רבותינו

פתיב "והארץ הייתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח אלוקים מרחפת על פני המים". ובב"ר פרשה בה, ריש לקיש פתר קריא במלכויות והארץ הייתה תוהו זו מלכות בבל ובוהו זו מלכות מדי וחושך זו מלכות יוון שהחשיכה עיניהם בגזרותיהם שהייתה אומרת להם כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל. על פני תהום זו מלכות הרשעה (רומי) ורוח אלוקים מרחפת זה רוחו של מלך המשיח.

יקום ולא יהיה אם לא ירצה הקב"ה. על כן שהאדם מצליח לעשות את אשר חפץ נותן הודאה להקב"ה על שהוציא מחשבתו לפועל, ונמצא שכל חייו הוא בהודאה להקב"ה כי לולי רצונו לא היה יוצא דבר לפועל. אדם רוצה להתפלל, ללמוד לקיים מצווה בהידור להצליח בילדיו, בפרנסתו וכו' חוץ מההשתדלות שלו אין לו כלום וכל הצלחתו להוציא לפועל את אשר חפץ הוא מרצונו וגזרתו יתברך.

נמצא שיש שני שלבים בהודאה תחילה שיכיר האדם בפה מלא שאין לו שום כוח עצמי ולא כוחי ועוצם ידי עשה לי את החייל הזה ואפילו במשהו, ממילא נותן הודאה מלשון תודה להקב"ה על כל דבר ודבר.

ידוע מדברי חז"ל שהחגים שורשים בספירות פסח בחסד, תשרי בגבורה, שבועות בתפארת, פורים בנצח וחנוכה בהוד. הוד סובל שני פרושים הודאה מלשון מודה על האמת שאכן הקב"ה הוא המחיה את כל המציאות בעולם ומלשון תודה כי ככל שחסר לאדם בהודאה יחסר לו בהודיה לשיר להלל ולשבח. וכן אנו אומרים כל יום במודים אנחנו לך, תחילה הפירוש מודים הוא לשון הודאה - מודים שאתה הוא ה' אלוקינו צורינו צור חיינו וכו' ואח"כ נודה לך על חיינו המסורים בידך ועל נסיך ונפלאותיך בכל עת. אותו האור האלוקי המחיה את המציאות בעוה"ז רצו היוונים להחשיך. כתבו על קרן השור אין לנו חלק באלוקי ישראל, להשכיחם תורתך, לא היה אכפת להם שילמדו תורה בתור מדע אבל לא כתורת הא-ל-ל כל רצונם לנתק את האלוקות של

מעלה מהעולם של מטה חלילה ורצו להשריש שהכח והיכולת האנושית והפילוסופיה וכל מה שמצליח אדם לייצר זו המציאות כוחי ועוצם ידי בלבד וזהו ממש חושך ולומר שכל העולם הוא טבע והחיות הוא ע"י אותו אור אלוקי כמו שכתב הרמב"ן בסוף פרשת בא להאמין שאין טבע הכל נס וכן כתב הרמב"ן בפרשת וישב פרק לז; טו וימצאהו איש והנה תוהו בשדה, עם כל השדות שהיו ליוסף לחזור הביתה בה מלאך והולך אותו לאחיו וכתב הרמב"ן להודיענו עוד כי הגזרה אמת והחריצות שקר.

החשמונאים כשיצאו י"ג איש נגד שמונים אלף גיסות משוריינים ע"פ הטבע זו לא מסירות נפש אלא התאבדות אבל הם בדיק את זה רצו להודיע שאין טבע בעולם רק הכל בהשגחתו ומגזרתו יתברך וקבעו הימים הללו בהלל הודאה להקב"ה שהוא הכח היחיד בעולם ומחיה את כולם. וככל שהאדם מתבטל ביטול גמור כלפי האור הגדול אינו מפסיק להודות ולהלל ומרגיש שלחות להודיעו בעולם ולקדש את שמו ע"י תורתו ומצוותיו ושלא בראנו אלא לכבודו.

הגמרא בשבת דף מז. אומרת דהנר והשמן והפתילה כולם בסיס לשלהבת הנר הוא חיצוניות הגוף ואבריו השמן כנגד הלב שיש בו יותר רוחניות שהוא מבעיר את האדם והפתילה הפנימי ביותר הוא כנגד המוח ששם המחשבה והרצון, כולם בסיס לאותו אור אלוקי המחיה את כולם.

ובעניין השמן הטהור לא רצו החשמונאים לסמוך על הדין טומאה

הותרה בציבור אלא רצו שמן טהור וההבדל בן שמן טמא לשמן טהור הוא לא טבע רק רוחניות ואלוקות גמורה, דבחיצוניות שניהם שווים ורצו בזה גם כן לומר שאנו בחלקו של אלוקי ישראל ורוצים טהור ממש וראה גם כן לומר שאנו כוונתם ונעשה נס הקב"ה את רצונם וכוונתם ונעשה נס פח השמן וחנכו את המנורה בטהרה גמורה. ועל נס זה תקנו שמונה ימי חנוכה שהראה להם הקב"ה שכשעושים מה שיכולים למטה ובכוונות קדושות וטהורות הקב"ה ממלא משאלתם לטובה ומסייע בידם.

והימים האלה נשגבים מאד לעסק התורה שהוא האור הגדול המשפיע על אורחות חיינו של האדם כדכתיב כי נר מצווה ותורה אור שהופך את האדם ממחשבות והנהגות של טבע לחיים של רוחניות. ולמדנו מהחשמונאים שאין זה בא בקלות רק ע"י מסירות נפש עמל ומלחמה נגד היצר. משה רבינו קבל את התורה במלחמה כמו שכתבו "עלית למרום שבת שבי" כמבואר בשבת דף פ"ח, אף לדורות את התורה יש לקנות במלחמה נגד היצר. ואנו באלף השישי שהוא כנגד היסוד, לא חכמה ולא פילוסופיה רק הנאות הגוף ובראשם עריות ואבזיריהו ובזה צריך להילחם ולהתרחק מהם ומספיקם כמטחוו קשת לשמור על השמן הטהור וכדלעיל שהוא כנגד הלב, ולהתפלל ולהתחנן "לב טהור ברא לי אלוקים" ואז התקיים בנו מקרא שכתוב "ומלאה הארץ דעה את ה'" כמים לים מכסים אמן.

"תשועת ה' - כהרף עין"

"ויהי מקץ שנתיים ימים", אומר המדרש (ב"ר פט, א): "קץ שם לחושך, זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה... דבר אחר: 'קץ שם לחושך', זמון נתן ליוסף כמה שנים יעשה באפילה בבית האסורים, כיון שהגיע הקץ חלם פרעה חלום".

אומר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספרו "דברי אגדה", יושב יוסף בבית האסורים בגלל עלילת שוא, ואין קץ - הוא אינו רואה שום זיק של תקוה להיגאל. שר המשקים הושב על כנו, ויוסף נשכת. כך נראה גם גורלם של יחידים ושל רבים, הנתונים רחמ"ל בצרות הכלל או הפרט.

אולם בו בזמן שהאדם חושב שאפסה תקוה וחשכת גורלו עוטפת אותו במעטה של יגון ואולי גם יאוש, לפתע מפציע אור גדול - "ויריצוהו מן הבור". **כי כאשר מגיע הזמן, אין הקב"ה מתמהמה אף לדגוע קט!** "ויריצוהו" - במהירות, שלא לאבד אפילו רגע מהגאולה! עכ"ד.

כך גם בימי מתתיהו, "להשכיחם ולהעבירם מחוקי רצונך", חשיכה גדולה! אך בהגיע העת ומשנעשתה ההשתדלות הנכונה, זרח האור של "לך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה כהייה זהה". כן יהיה לנו, לכלל ולפרט, אמן.

מהו הקשר בין 'מקץ שנתיים ימים' לקרב קץ הישועה'?

"ויהי מקץ שנתיים ימים", מפרש רש"י: "מסוף, וכל לשון קץ סוף הוא". וכן משמע מהפיט "מעוז צור" - "לקץ שבעים נושעת" - מאידך גיסא בתפילה המיוחדת לרס"ג הנאמרת בער"ה, אומרים "סוף וקץ לכל צרותינו, משמע שסוף וקץ שני ענינים שונים הם. וכן שוב מ"מעוז צור",

גם שם יש משמעות כפולה ואף סותרת למלה "קץ" - "ואין קץ לימי הרעה... וקרב קץ הישועה".

אומר הגרי"י רפפורט שליט"א בספרו "שיח יהודה", שנראה לבאר שמשמעות "קץ" היא, גמר ההכנה שהיא ההכנה להמשך. לא כציון לסוף העבר, אלא **ביטוי לגמר סיבת ההתחלה**. אולי "קץ" נגזר מלשון קצה, כביטוי לקרן זווית, שהיא מקום מפגש בין סוף הצד האחד, שממנו מתחיל הצד השני.

בה יבואר ההחושך הגלות והצרות בישראל, הם כולם סיבה והכנה לגאולה

מסוימת, הקץ של ימי הישועה. שבו נשלמה ונגממה הרעה, להיות הסיבה להתחלת הישועה.

ה"מקץ" דיוסף מהווה המחשה ברורה לרעיון הנ"ל שכן חז"ל דרשו את הפסוק (קהלת ד): "כי מבית האסורים יצא למלך", על יוסף (ב"ר ט, ג). משמעות הדבר שהשיייה של שנתיים בבית הסוהר, הייתה השלמה לתקופת המאסר שנצרכה להמשך תפקידו ומעמדו. זוהי בשורה לכלונו, **שנדע כבר עכשיו שכאשר יפציע שחר הגאולה, נשכיל להבין את כל מה שעבר עלינו**. ובינתיים, אין זה רק באופן של "ואמונתך בלילות".

ובניו", כך נפתחת שירת ההודאה על הנסים ועל הנפלאות שעשה השי"ת לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. יש כאן הערה הגוררת אחריה הארה, המאירה את ענין החנוכה. מה המקום לומר "בימי מתתיהו", כאשר הוא ובניו היו גיבורי המסירות נפש שגילו החשמונאים? כיצד היה נשמע לנו אילו נאמר לנו, בימי הרב מפוניבז' הוקמה ישיבת פוניבז'?

אולם ההערה הזו היא גופא ההארה. מתתיהו ובניו חזרו והדגישו את יד ה' שנתגלתה כאן: "ואתה... עמדת... רבת... דגת... מסרת..." וכו'. אילו היה מוזכר שם של החשמונאים, אפילו רק כדי להעלות על נס את מסירות הנפש שלהם, זה היה עלול לפגום בהכרה המלאה ביד ה'. לכן הם הצניעו את חלקם עד מאד, ואמרו רק שהדבר אירע בימי מתתיהו כה"ג ובניו.

בהם הם הלכו בדרכו של יוסף. סוף

סוף בוקע קרן אור אחרי 12 שנים בבית האסורים, כאשר הריצוהו מן הבור לעמוד לפני המלך. אולי זוהי הזדמנות נדירה לצאת ממאסרו. והנה ההזדמנות אכן בוקעת ועולה, והמלך משבחו ואומר שהוא זקוק לו: "כי שמעתי עליך תשמע חלום לפתור אותו". כל מלה מיותרת עלולה לגנוז את חלום השחרור. ובמיוחד אם יפגע באלוהותו של פרעה, ויטיף לו מוסר וילמדו פרק בהשקפה ויאמר לו כי ה' הוא האלוקים.

והנה נגד כל החשבונות הוא אינו מסוגל ליחס לעצמו איזו שהיא הצלחה, ומרכזי ואומר בגאון "בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה". כאומר: אני לא קיים,

הכל מהקב"ה!! הכרזה זו צריכה להדהד באזנינו, וכשהיא מתובלת ב"בימי מתתיהו", תופק ממנה התועלת הרצויה.

אלונא דהלכתא
נדרוני הלכה לעויר הפענינים

שכח 'על הניסים' בברכת המזון ובתפילה הרב ישראל ארלנר

שכח 'על הניסים' בברכת המזון

אדם ששכח 'על הניסים' ונזכר קודם שאמר תיבות ברוך אתה ה', יכול לחזור ולומר 'על הניסים' ולהמשיך א"כ ועל הכל וכו' כסדר. [שו"ע סי' תרפ"ב ס"א].

ולמרות שיצטרך לומר שוב שמות הקודש - 'ועל הכל ה' אלהינו' וכן בהמשך 'וברכת את ה' אלהיך', לא אמרינן שיסמוך על מה שיכול לומר בסוף ברכת המזון 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות וכו'.

והראיה מהמ"ב סי' תקפ"ב ס"ק ט"ז שכתב שאם שכח בעשי"ת בברכת מודים לומר 'זכתוב לחיים טובים כל בני בריתך' ועומד קודם סיום הברכה קודם שאמר ה', יכול לחזור ולאמרו במקומו ולשוב ולומר 'וכל החיים' וכו', למרות שכשחזר יצטרך לומר 'האל יעשיתנו' שהוא אחד משמות הקודש. [השירה הזאת עמ' צו תשובה שצ].

אם כבר סיים הברכה, או אפי' כבר אמר ברוך אתה ה', לא יאמר 'למדני חוקיך', אלא יאמר בסוף ברכת המזון 'הרחמן' וכו'. [שעה"צ סי' קפ"ח ס"ק י"ח].

היכן אומרים 'הרחמן הוא יעשה לנו' וכו'

כתב הרמ"א [סי' תרפ"ב ס"א] בשם הכל בו בהלכות ברהמ"ז [ז] "לא כששכח על הניסים בברכת המזון, כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו

העתידה. כלשונו של רבינו יונה ז"ל ב"שערי תשובה", שיש על הבוטח בה' לידע ולהאמין ש"החושך סיבת האורה". וממילא הקץ של ימי הרעה, הוא מבחינה

ניסים ונפלאות וכו'. ומשמע שלפני שמתחיל לומר את כל הרחמן, יאמר את 'הרחמן הוא יעשה', וכ"כ האדרת [תפילת דוד עמ' טו] שיאמר מיד לאחר 'אל יחסרנו', עיי"ש.

[אך צ"ע דהרמ"א שם שולח לסי' קפ"ז ס"ד ושם כתוב לשון אחרת - 'ואומרים על הניסים ואם לא אמרו אין מחזירין אותו ומ"מ יוכל לאמרו בתוך שאר הרחמן'. ומשמע שאומר באמצע הרחמן ולא קודם].

ולמעשה מה שאנו אומרים אותו קודם 'הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח', הוא מדברי היעב"ץ בסידורו.

אך יש לזכור שבשבת זו - ר"ח חנוכה, אם שכח ואומר הרחמן בסוף ברכת המזון, צריך לומר תחילה את 'הרחמן' של שבת, אח"כ את 'הרחמן' של ר"ח ואח"כ את 'הרחמן' של חנוכה, והטעם מכיון שתדיר קודם. [מ"ב סי' תרפ"ב סק"ה].

ומ"מ בדיעבד סדר אמירתם אינו מעכב [שערי ימי החנוכה עמ' קל"ה סוף ס"ט].

שכח על הניסים בשמו"ע

ואם שכח על הניסים בשמו"ע כבר מבואר להדיא במ"ב [סי' תרפ"ב סק"ד] שיאמר כן בגמור התפילה קדם 'היו לרצון' דהיינו בסוף אלקי נצור כדאיאת בשולחן שלמה [ס"א].

"אין עוד מלבדו"

"בימי מתתיהו בן יוחנן כה"ג חשמונאי

י"ל ע"י
מנחת של תורה - רכסים ©
054-846-8706
Mishnatar@gmail.com

לעילוי נשמת
הרב משה בן רחמים
וחנום ז"ל
ומרת רחל זינת בת
אברהם ונובר גואל ע"ה
תורת

לרפואת
יוסף משה בן אורה
בתושחי"

זמני היום - לאופק רכסים

09:49 ס"ז תפילה	16:03 הדלקת נרות
11:30 חצות	06:26 נץ החמה
16:33 שקיעה	08:10 סוק"ש: מג"א
17:13 צאת ש"ב"ק וי"ט	08:19 מג"א - 72
17:45 ר"ת	08:58 גר"א

האם לקבל מנחת
מתוך רוב בריאת ונחמה
לקחת כליה למוטת, להרשים נסך שבת מריחת נסך, ודל נסך 40 ס"ל 054-868-055

ניחוח בעיות
ליל שבת 2000-0-2000 | שבת 2000-0-2000

לחצו על המיקרופון להשמיע את קולכם
הרב יעקב אריה לייבוש

ימים אלו, קבעו חז”ל שהם ימים טובים בהלל והודאה, על ידי אמירת על הניסים שקבעו חז”ל בתפילה ובברכת המזון. בסוף על הניסים אומרים: ”וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמן הגדול”, כלומר, ההודאה היא גם על כך שקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל. שהרי על ידי שאנחנו מודים לה’ אנו מתעלים ומתקדשים, מלבד השפע הנמשך עלינו מלמעלה על ידי ההודאה. צריך א”כ לייקר מאד את ההזדמנות שניתנה לנו, להודות ולהלל בתפילה ובברכת המזון, ולהשתדל לכוון עם הלב.

שאלו את מרן רבי חיים קניבסקי שליט”א, כיצד אפשר לדעת את מצבו הרוחני של בחור לצורך שידוך. ענה להם ר’ חיים, לך לשייבה בה לומד הבחור, הבט בו בזמן התפילה מתי הוא בא ואיך הוא מתפלל, וכך תדע מה טיבו. כתוב ”מצרף לקסוף וכור לזהב וְאִישׁ לְפִי מִהְלָלוֹ” (משלי כז, כא). פ”ל בעל ה”חרדים”, אם רוצים לדעת מה טיבו של כסף זה - ”מצרף לכסף” הצורף יודע ערכו, אם מעוניינים לדעת את טיבו של זהב - ”וכור לזהב”, נשאל את בעל כור הזהב. אולם אם מבקשים

לדעת את מצבו האמיתי של האדם - ”איש לפי מהללו”, נסתכל **כיצד הוא מהלל את ה’.**

מעלת ההודות ולהלל אינה מעלה נוספת בחנוכה, אלא היא הדבר העיקרי בחנוכה שאפשר להתעלות על ידו. בלומדי בישיבת חברון, דודי הגר”ר רבי אהרון כהן צ”ל ראש הישיבה היה אומר לנו: ”כשאתם הולכים הביתה, קחו את הישיבה איתכם” אל תלכו לביתכם וכל ערכי הישיבה יישארו מאחריכם, ובבית תלמדו פחות. צריך שההנהגה היומיומית תהייה הנהגה נעלה, ולהמשיך בבית להודות ולהלל, הרי החגים ניתנו לנו כדי שיושפע עלינו שפע מאותו החג למשך כל השנה, שלאחר החג נמשיך עם ההשפעות של אותו החג, ולא שהחג יהיה כאי בודד בים של חולין.

כאשר אנו מודים לקב”ה שנמנע מהם להשכיחנו מתורתו ולהעבירנו מחוקי רצונו, אנו מודים על כך שה’ **לא אפשר להם להשכיח מאיתנו את התורה.** לכן צריכים לשים לב שח”ו אנו לא נעשה זאת, שגם כשלא נמצאים בישיבה צריך ללמוד במידה

הגונה.

כשבני חשמונאי הלכו להציל את ישראל, הם לא הלכו למסור את נפשם, הם היו בטוחים שינצחו את היוונים. על מה סמכו החשמונאים שהם ינצחו אותם במלחמתם, היה זה בטחון בה’. למדנו א”כ, שבכח הבטחון בה’ האדם יכול להגיע לגדולות, כי **בטחון בה’ זאת עצמה עצומה.**

נתבונן עד כמה גדול היה ביטחונם בקב”ה. כשאומרים רבים ביד מעטים אין זה חמישים ואחד מול ארבעים ותשע. היחס היה רבבות מול יחידים. לא מלומדי מלחמה, היו הם בחורי ישיבה רגילים, להיות בעמדה כזו ולהיות בטוחים בניצחון הרי זו התאבדות, אבל החשמונאים שהגיעו מעמדה של בטחון בקב”ה, בטחו בה’ שינצחו אותם, וניצחו.

כתוב במשלי (כט, כה) ”חֲרָדַת אָדָם יָתֵן מוֹקֵשׁ וּבֹטֵחַ בַּה’ יִשָּׁבֵב” מפרשים, שפעמים יתכן שלאותו הבוטח בכלל לא מגיע, אולם בגלל מדת הביטחון שלו הוא ניצל. א”כ כשהאדם חי עם בטחון בה’, שה’ הוא כל יכול וחסדי ה’ רבים, והוא מקווה לחסדי ה’ ומשתדל

בעבודת ה’, למרות שהוא לא צדיק גמור אלא משתדל, יש לו הנהגה אחרת מהשמים והשפעה אחרת מלמעלה.

יש דרגה של בטחון בה’, שיהיו לו ניסים ממש למעלה מן הטבע. ויש דרגה פחותה מזו, שיקרו לו דברים מיוחדים אולם לא ניסים ממש. יהודי אחד היה צריך לחתן את בתו, אולם כסף לא היה לו. ביקש אותו יהודי ממנהל הכספים באחד הישיבות כתובות של תורמים, כדי לשלוח אליהם בקשות תמיכה, עבר זמן והגיע אליו מכתב מאיזה עשיר ששאלו במכתבו, מה הסכום שהנך צריך לחתונה, נקב היהודי בסך מסוים ואותו עשיר נתן לו את כל הסכום, בא הלה להודות לאותו מנהל על שנתן לו כתובת כל כך טובה, התפלא המנהל, הלא הכתובת הזו בדרך כלל לא שולחת הרבה? א”כ איך יתכן שקבלת מאותו גביר כל כך הרבה? התברר שבתו של אותו עשיר הייתה פלה ול”ע חלתה, והוא קיבל ע”ע לרפואת בתו שהבקשה הראשונה שתגיע, אתן את כל מה שצריך, והוא היה הבקשה הראשונה.

נר איש וביתו

הרב אברהם לנדסמן

גמ’ שבת כג: נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף, נר חנוכה וקידוש היום נר חנוכה קודם משום פירסומא ניסא.

א. ידוע המעשה שסיפר הח”ח על רבו ר’ נחומק”ה מהודונא שפעם איחר להדליק נרות חנוכה אחרי זמן שתכלה רגל מהשוק ורק אחרי שאשתו הגיעה לבית הדליק נרות, וששאלו הח”ח למה, ענה כי כך דינא דגמרא ששלום בית עדיף מנרות חנוכה.

ואם קבלה הוא נקבל אבל להל’ יש לפלפל בזה רבות, שיש לעיין בלשון הגמ’ נר ביתו ולא כתוב נר שבת, אמנם וברש”י כתב נר ביתו בשבת ובש”ע ס’ רס”ג ותע”ח כך פסק מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת יקנה נר שבת, וכן מה הפ”י שלום ביתו רש”י וכן רוב הראשונים למדו שבני ביתו מצטערין לשבת בחושך, וא”כ יש לשאול למה דווקא בשבת? לפי ר’ נחומק”ה שיהיה בכל יום דין של שלום ביתו שלא יצטערו בני הבית ושנר ביתו יהיה לפני נר חנוכה, ואמנם משמע כן בריטב”א שבאמת כל יום יש דין שבתו עדיף מנר חנוכה וא”כ זה באמת כדברי ר’ נחומק”ה (ועיין בשפת אמת מדייק מהר”ח בדף כה: א) אמנם להל’ הרי נפסק שרק נר שבת וא”כ לכאורה מוכח שלא כדבריו, אמנם זה לא כ”כ פשוט כיון שהגמ”א כתב בתרע”ח

סוף ס”ק ב’ שה”ה בחול מי שאין לו אלא נר אחד (ידליק לביתו) רק צ”ע א”כ למה נקט הש”ע נר שבת?.

ובמאירי כתב שהפ”י שלום ביתו כיון שזה מצוותו של האשה ועל ג’ עבירות מיתות בשעת לידתו, וא”כ יוצא שיתכן שהיו דין במצוות שבת ולכן ביום חול אין דין, אבל מצד שני הוא משום שלום ביתו שהאשה לא תרגיש שהמצוה שלו יותר חשוב מהמצוה שלה וא”כ עדיין יש מקום לדברי ר’ נחומק”ה ודו”ק.

ב. הרמב”ם פסק בפ”ד הל”ג (וכן נפסק בתרע”א) שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ומדליק וידוע שכבר רבים מהראשונים והאחרונים חיפשו מקור לפסק זה של הרמב”ם ובספר הליקוטים ברמב”ם פרנקל הביא ציוני מהר”ג שהמקור הוא מהא מגילה כז: ר”ז כו’ ורב הונא מכר את החגורה שלו כדי לקנות יין לקידוש (והר”ף והרא”ש הזכירו את זה בהלכותיהם אף שלא מוזכר ברמב”ם וש”ע) ולמד הרמב”ם שאם כך הדין לקידוש היום כ”ש לנרות חנוכה שהם עדיפים מקידוש היום.

רבים המקשים (וידוע הקושיא בשם הרב מפוניבז’) שמה יעשה עני שאין לו לקנות רק נר אחד ומכר כסותו בשביל נרות חנוכה אבל אשתו כעת דורשת הנר כיון שניר ביתו קודם מצד שני הוא יטען

שלא מחויב למכור כסותו בשביל נרות שבת ששם כתוב רס”ג ס”ב רק שואל על הפתחים ונאמרו בזה במשך הדורות כמה מהלכים עיין בשיעורי רא”ב פיקל זצ”ל על חנוכה שהביא בשם הגר”מ פיינשטיין והגר”ד סולוביצקי והגר”ש אלישיב האם מדליקים בזה נרות שבת כיון שזה הדין שניר ביתו קודם או שמדליק בזה נרות חנוכה כיון שאין דין מכירת כסותו לנרות שבת או שבכלל לא מחויב למכור כסותו כיון שהוא יצטרך לתת לנרות שבת שקודם לנר חנוכה וע”ז אין חיוב למכור לא מוכר.

ולגופו של סוגיא יש לדון שלפי הנ”ל גם בנרות שבת צריך למכור כסותו שהיו כש”כ כיון שהדין נר ביתו קודם לקידוש היום ואם אפי’ מוכר לקידוש היום כ”ש שמוכר לנר ביתו.

(ובלא”ה בבאור הל’ בתרנ”ו בסוף העניין של המכובז אל יכזבו יותר מחומש כתב מפורש שגם בנר שבת מוכר כסותו כדי לקנות ע”ש בשם הגמ”א באורך).

אמנם יש באמת לעיין למה לגבי ד’ כסות שלדעת הרב המגיד זה המקור, ונרות שבת שלפי מהר”ג המוקר לנרות חנוכה, לא כתב מוכר כסותו וצ”ע?!

ג. נח’ האחרונים האם מוכרים כסותו רק לנר היעקרי נר איש וביתו או גם לנרות מהדרין האו”ש מדייק בר”מ שכתב מוכר וקונה נרות שה”ה למהדרין מוכרים אבל

המ”ב הביא החמד משה שרק לנר אחד מוכרים, ויש לעיין במה קמפליגי.

ונראה בהקדם הקושיא הידועה שהמחבר תרע”א א’ כלל לא הביא הדין של נר אחד ורק הביא הדין של מוסף והולך וכבר תמיהו עליו רבים למה לא נקט עיקרא דדינא, ורק הביא דין המהדרין?

ונראה מוכח מדברי המחבר שלמד שעיקר התקנה הוא מהדרין רק שאפשר גם לצאת בנר אחד אבל זה לא תקנת המצווה וצורת התקנה מעיקרא היתה מהדרין.

לפ”ז נראה שבהא קמפליגי, שהאו”ש למד מהמחבר שמצוות נר חנוכה הוא מהדרין ולכן צריך למכור כסותו גם למהדרין משא”כ החמד משה למד שעיקר המצווה הוא הנר איש וביתו ומהדרין הוא תוספת על המצווה.

וכיוון שקב”ה חדי בפילפולא דאורייתא על דרך זה נוסף עוד נדבך שידוע מח’ המחבר והגר”א בתרע”ו ס”ה שהמחבר סבר שכל יום מתחיל להדליק בנר הנוסף וממשיך לכיוון ימין והגר”א חלק וסבר שלא עוזבים עיקר המצווה ומברכים על הרשות (ע”ש בשער הציון ס”ק יד) אבל לדברינו ניחא כיון ששיתת המחבר שהנר הנוסף הוא לא תוספת במצווה אלא עיקר תקנת המצווה ודו”ק

ספות חלק בגר דולק / ולא יכבה ככל חבירו / פנות ערב הלא יקרב / להדליק בו ככל עבריו (מאורה לחנוכה - יוצר)

א. השמחה העצומה בשבת ר"ח חנוכה

נאמר (במדבר י, י) וביום שמחתכם ובמועדכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות וגו' ובמשך חמכה כ' וז"ל: ופשטא דקרא הוא דביום שמחתכם היינו שכל זמן שיהיה חינוך המזבח או העזרה צריך לתקוע בחצוצרות וזהו שמחה, וכו' ולכן בחנוכה, דהיינו מלואים בימי חשמונאים שבנו מזבח חדש ששקצום מלכי יון את אבני מזבח כמפורש ע"ז נב, כתב רמב"ם דהיו ימי שמחה וקבעום לשמחה ע"כ.

ובספרי דרש דיום שמחתכם אלו שבתות וכו' הבי" (או"ח רפא ד"ה מ"ש רבינו) דלכך אומרים ישמחו במלכותך בשבת משום דדרשי' בספרי דוביום שמחתכם זה שבת.

רגע.

וברוקח כתב (הל' ר"ח) מצוה לאכול בר"ח כמו מועד דאיתקש בתורה וביום שמחתכם ובמועדכם ובראשי חדשיכם, ולשון הטור (או"ח תק) מועד ור"ח חנוכה ופורים וכו' ימי שמחה נינהו דכתיב וביום שמחתכם וגו' ובכל אחד מהם אומרים הלל זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו.

סיכום: שבת, ר"ח, חנוכה הם ימים הנלמדים מהפסוק הנ"ל כימי שמחה. ובשבת זו נזדמנו לפונדק אחד כל הימים הללו הנדרשים מהפסוק. כמה יש איפה לשמוח ביום זה ומיהו זה אשר לא מלאו לבו לרקוד (באופן המתור).

דורשי רשומות ידרשו: 'שמח' ראשי תיבות: שבת, מולד, חנוכה.

ב. ג' ספרים נפתחים

בשנה זו (תשפ"ב) קוראים פעמיים בג' ספרים.

א' במגילה כט: אר"י נפחא ר"ח אדר שחל להיות בשבת מוציאין ג' ספרי תורה וכו' ר"ח טבל שחל להיות בשבת מוציאין ג' ספרי תורה וקוראין בהן א' בענינו של יום א' בשל ר"ח וא' בחנוכה.

וכ' הפוסקים שכן הדין גם בר"ח ניסן שחל להיות בשבת. ובשנה זו אכן חלים שניהם בשבת, ר"ח ניסן ור"ח טבת.

ואמר ע"ז הפני מנחם (לא שמעתי א"ז מהר"ש אלתר שליט"א) הדנה בפ' מקץ קוראים שיוסף יצא מבית הסהר, והיום שיוסף יצא מבית האסורים היה ראש השנה, ואי' ברה" (טז): אי' שג' ספרים נפתחים ברה" רמז.

גם בהנ"ל עוד סמך שחנוכה הוא יום דין.

ועולה יפה עם דברי הגר"ח זוננפלד (סבא רבא רבא של רב העיר שליט"א: רבינו שליט"א ב"ר שלמה זלמן, ב"ר אברהם דב, ב"ר יעקב מאיר, בן הגר"ח זצוק"ל). דאי' (ב"ק קיב:) שנותנין לבעל דין תשעים יום לסדר ולהוכיח טענותיו, וכימים אלו יש תשעים יום מר"ה עד זאת חנוכה להוכיח זכויותיו והוא חיתום הדין כמובא בסה"ק. ובפרט השתא שג' ספרים נפתחים.

ג. גמר דין

מרגלא בפומיה דאינשי דחנוכה הם ימי חיתום הדין ובעיקר זאת חנוכה. (והליצו ע"ז "מי בחניכה" בהברה חסידית). ומובא הרבה בספרי חסידות, כגון בליקוטי מהרי"ל (למהרי"ל מזקליקוב, מגדולי החסידות, תלמידו של בעל הנעם אלימלך זיע"א) וכן אמרי נעם (דזיקוב) ובספר בת עין (וישב) האריך בזה מאד והביא כן בשם האר"י הק' אלא שכבר העירו עליו דלא נמצא בכתבי האר"י.

והגם שדבריהם רה"ק ראוי למצוא מקור קדום יותר, ואכן נמצא בספר טור ברקת להגאון רבי חיים הכהן תלמיד מהר"ח (הלכות ר"ה תקפ"א, א) ע"פ הירושלמי הדרוש עה"פ (ישעיה' לג, טז) הנותן בים דרך במים עזים נתיבה ורובנן אמרין הנותן בים דרך מן העצרת ועד החג ובמים עזים נתיבה מן החג ועד חנוכה. ודרש עפי"ז שבאלול ותשרי נפתחים שערי תשובה ונשארים פתוחים עד החנוכה ובזאת חנוכה הוא גמר הדין, והיינו הנותן בים דרך - ים זו התשובה כדאי' בליקוט שמעוני (תהלים תשפט) מה הים הזה פתוח לעולם אף התשובה פתוחה לעולם. והקב"ה נותן בים דרך.

וממשיך בדבריו ע"פ הכתוב תשב אנוש עד דכא, 'עד' אלו שבעים וארבע הימים שבין יוה"כ לחנוכה, כי כולם מקשה אחת של ימי תשובה והמתקה, דכא בגי' כ"ה רמז לחנוכה. תן לחכם ויחכם.

ד. קדיש אחר הס'ת הראשון בשבת

מנהג הספרדים לומר קדיש אחר כל ספר שקוראים בו, ובשבת שקוראים בב' ספרים, אומרים ב' קדישים. ויש לדון בשבת זו, וכו' הבי" (רפ"ב) דבשבת ר"ח טבת דקוראים בג' ספרים א"א קדיש אחר הס'ת הראשון משום שקוראים בו רק ששה וכיון שלא גמרו לקרוא חובת היום א"א קדיש, ובשמחת תורה אף שגמרו לקרוא חובת היום (ה' קוראים) א"א קדיש, מב' טעמים, א' שלא לחלק בין יום זה לבין שאר ימים שקוראים בג' ספרים, והב' לא לתת פתחון פה

לשטן שגמרו ברכה ולא רוצים להמשיך.

ויש לדון לפי טעם הא' במקום שעשו הוספה בשבת חנוכה ר"ח, האם יש לחוש בכ"ז ולא לומר קדיש כי המקור הוא ששה קראים, או שכיון שסו"ס קראו ז' יוכלו לומר קדיש, ובשו"ת ישכיל עבדי או"ח כ"ב כ' שאכן בהוסיפו יכולים לומר קדיש והוסיף שכן מנהג ירושלים, וכ"פ מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל ובניו שליט"א, אבל בספר ארץ ישראל (להגרימ"ט, סי' ו) כ' שלא לומר קדיש גם בעשו הוספה.

ובאמת בלוח אהבת שלום כתב שמנהג הספרדים לומר קדיש במקום שהוסיפו קרוא. אכן שכנזים לעולם אומרים רק קדיש א' אחר קריה"ת.

(ע"ד צחות נאמר, הספרדים אומרים קדיש בשופי באשר מנהגם לשבת בו).

ה. במה מדליקין בשבת חנוכה

בשו"ע כ' (או"ח ער) שיש מי שאינו אומר במה מדליקים בשבת חנוכה ובכ"י הביאו בשם מהר"י אבוהב בשם ארחות חיים וטעמו משום שיש שמנים שפסולים לשבת וכשרים לחנוכה. והבי" כ' שלא ראה שנמנעים מלאומרו ע"ש טעמיו. ובכה"ח (ע"ר, ט) האידנא נהוג עלמא בארץ הצבי שלא לאומרו, וכן נוהגים הספרדים בימינו (לוח אהבת שלום). אבל מנהג שכנזים לאומרו וכמובא ברמ"א שם.

ויעו' בחת"ס עה"ת (דרוש לר"ה נמצא סוף פ' וילך) בשם סדור שער השמים בשם הרמ"ק שיש טעם ע"פ קבלה לומר בכל שבת פ' במה מדליקין ע"פ המובא (שולחן טהור צ"ג, ב) בשם האר"י הק' שאחר שישכים האדם בבוקר ילמוד פרק משניות ועי"ז מתיישבת הנשמה בגוף דמשנה אותיות נשמה וה"ה בכניסת שבת שמקבל נשמה יתירה ראוי ללמוד משניות, וכיון שפרק במה מדליקין מדבר בעניני נר, ונר ה' נשמת אדם ע"כ ילמוד פרק זה.

וטעם זה ישנו הרי גם בשבת חנוכה. ובפרט שלמעייני יראה שלחלק גדול מהמנהגים מרובינינו למנהג שכנזים (ספר חסידים, ספר המנהיג, ראב"ן וכן מובא במג"א ע"ש) יש לומר במה מדליקין אחרי ערבית, וא"כ טעמו של מהר"י אבוהב אינו, ובדאי יש לומר גם בשבת חנוכה לפי"ז.

אכן הספרדים אומרים אותו קודם תפילת ערבית וכפי שפסק הבי", ובימינו גם שכנזים נהגו כן. (אלו שמגיעים בזמן

א. השמחה העצומה בשבת ר"ח חנוכה ב. ג' ספרים נפתחים ג. גמר דין ד. קדיש אחר הס'ת הראשון בשבת ה. במה מדליקין בשבת חנוכה ו. מה נעמת נר חנוכה ז. שיר המריבה 2

וכבר גמרו שנים מקרא).

ו. מה נעמת נר חנוכה

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים (שה"ש ז, ז) אי' במסכת סופרים (פרק כ) נר חנוכה מצוה להניחו בפתח הסמך לרה"ר שתהא מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל לקיים מה שנאמר מה יפית ומה נעמת מה יפית במזוזה ומה נעמת בנר חנוכה. ויש להבין מדוע מה נעמת הוא על נר חנוכה.

ויש לבאר ע"פ הכתוב (שה"ש א טז) הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה. ופירש"י אף נעים שעברת על פשעי והשרית שכיתך בתוכי. אף ערשנו רעננה ע"י נעימותך הנה רעננה ערשנו, ערשנו הוא המשכן והמקדש ע"ש עכ"פ ע"י השראת השכינה יש נעימות, ואולי לכן מצות נר חנוכה קרויה נעימות, כי יש בה הארת פנים מהקב"ה לישראל והשראת שכנתו בביהמ"ק בנס חנוכה.

אכן גם שבת קודש נאמר עליה מה יפית ומה נעמת וכהזמר המושר בפי חלק מהקהל 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים את שבת משוש נוגים לך בשר וגם דגים'.

כי השבת היא גם השראת השכינה וכהזמר המושר בפי כל הקהל 'אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל ביום השבת קודש שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל' כי שבת היא כבנין ביהמ"ק ויש בה השראת השכינה.

ז. שיר המריבה 2

בשנת תשע"ט הובא במדור זה שיר המריבה, כביכול שיר מריבה בין שבת לחנוכה חיברו הפייטן רבי שלמה ברבי אליהו שרביט הזהב (חי בסוף תקופת הראשונים), עניינו מריבה כביכול בין שבת לחנוכה ובו כל אחד מונה את מעלותיו ע"פ השני בדרך צחות.

ובשנה זו נוכל לומר שיבוא השלישי ויכריע ביניהם והוא ראש חודש, שאמנם אינו שמונה ימים אבל הוא יותר מיום א' (החודש), יש בו מוסף, אמנם אין בו הלל שלם אבל חצי הלל אומרים, אמנם אינו פעם בשבוע אבל הרבה פעמים בשנה, וכך יש לימו מועדינו ויסיימו מאמרנו ויביאו גואלנו בקרוב.